

GIỚI THIỆU SÁCH:**"Văn hóa, tôn giáo, tín ngưỡng Việt Nam dưới
nhãn quan học giả Léopold Cadière"**

Léopold Cadière là chủ bút của tạp chí Đô Thành Hiếu Cổ suốt 30 năm (1914 - 1944), đã có trên 250 công trình thuộc lĩnh vực dân tộc học và xã hội học về Việt Nam. Ông sống, làm mục vụ, dạy học-nghiên cứu ở Việt Nam đến 63 năm, cùng sống với đủ mọi tầng lớp xã hội, như: nông dân, tri thức, quan lại..., nên hiểu rất rõ những góc ngách đời sống tinh thần, tâm linh, tín ngưỡng của người Việt, đặc biệt là vùng đồng bằng Bắc Bộ và miền Trung.

Hơn 630 trang sách Văn hóa, tôn giáo, tín ngưỡng Việt Nam dưới nhãn quan học giả Léopold Cadière đã hàm chứa nhiều ý kiến và nhận xét đặc sắc, Cadière đã dựng lên một bức tranh sống động về văn hóa, tôn giáo và tín ngưỡng Việt Nam, thể hiện qua những công trình kiến trúc vật thể cũng như lan tỏa trong tinh thần và cách hành xử của con người Việt Nam. Tuy được trình bày dưới nhãn quan của một học giả phương Tây, nhưng, cái hay ở đây là không hề có bất kỳ một sự đụng chạm trong khác biệt văn hóa nên đã tránh được cái nhìn lệch lạc của người nước ngoài về văn hóa Việt Nam.

Cấu trúc của cuốn sách được chia làm 3 phần chính:

- Phần I: Thân thế và sự nghiệp của L. Cadière
- Phần II: Léopold Cadière với văn hóa, tín ngưỡng, gia đình Việt Nam
- Phần III: Tư liệu biên dịch minh họa
 - Tôn giáo người Việt
 - Đạo Khổng, Đạo Lão, Đạo Phật ở Việt Nam
 - Gia đình và tôn giáo người Việt
 - Thần kinh (Kinh thành tuyệt diệu)
 - Tế Nam Giao
 - Lăng mộ người Việt vùng phụ cận Huế
 - Lăng Gia Long
 - Tang lễ vua Gia Long
 - Về một vài sự kiện tôn giáo hoặc ma thuật ghi nhận được nhân một mùa dịch tả ở Việt Nam
 - Tín ngưỡng và ngạn ngữ dân gian vùng thung lũng Nguồn Sơn tỉnh Quảng Bình (Trung Việt)

Để có được những công trình nghiên cứu hết sức tâm huyết về người Việt, ngoài việc am tường ngôn ngữ bản địa "học tiếng Việt không phải chỉ để nói giỏi như họ mà còn phải tâm tư suy nghĩ như họ", tác giả đã sử dụng phương cách dựa trên những chứng từ hiện thực của cuộc sống, từ các sự kiện thấy được, quan sát được, chứ không dựa trên các cơ sở dữ liệu hoặc những nghiên cứu có sẵn, cùng với một tình cảm thông hiểu, một tư thế nhập cuộc hay nói đúng hơn là tâm thế của một người trong cuộc, mới có thể quan sát được những ứng xử sâu thẳm nhất của tâm hồn dân tộc mà mình đang nghiên cứu. Ví như khi ông miêu tả về tôn giáo Việt Nam: "Tôn giáo người Việt, ở đây nên dùng số ít, cho ta cảm nhận y như khi ta lạc vào núi rừng

Trường Sơn: đây đó những thân cây khổng lồ, đâm rễ đi tới đâu nào ai biết được, chúng đỡ nâng cả một vòm lá phủ tràn bóng mát; những cành cây sà xuống mặt đất, lại đâm rễ chằng chịt; dây leo tứ bề bò cây này sang cây khác, chẳng biết gốc rễ từ đâu, và cứ thế mãi như vô tận,... những chồi non mềm mại hiếm thấy, những bông hoa đại đóa rộng cánh kỳ lạ, có thứ phủ đầy mặt đất, có thứ điểm rộ tận chóp cây cao như cả một tàn lửa hoặc nhóm mình chen nở giữa hai nạng cây;... nơi nơi là tinh lực, nơi nơi là nhựa sống phủ trùm, choáng ngợp (trang 103). "Đó là bức tranh thấy được không phải do một số du khách tham quan một số đình này miếu nọ hoặc do nhà bác học nghiên cứu tỉ mỉ qua trang sách, mà do những ai ngày ngày chứng kiến những thể hiện thường nhật của đời sống tâm linh của dân tộc Việt" (trang 105). Hoặc, khi bàn về vấn đề đa thê, ông đã viết: "Tôi không biết chuyện gì sẽ xảy ra nếu tất cả đàn ông người Việt đều có hai hay ba vợ: Gia Long từng thú nhận với Chaigneau, một sĩ quan Pháp từng phục vụ ông, rằng việc cai quản vương quốc không mang đến cho ông ngân ấy lo âu bằng việc giám sát hậu cung của mình. Nhưng, tôi xin thú nhận là, tục đa thê kiểu này như ở Việt Nam được chấp thuận vì nhiều lý do không kém phần cao cả và được thu hẹp vì lăm nguyên nhân, chẳng gây nên những hậu quả tai hại như người ta thường trách cứ định chế này" (trang 216).

Thế nên, những tập tục mà người Tây phương khó lòng chấp nhận, L. Cadière không chê bai mà tìm nguyên nhân, nhìn nhận vấn đề rồi kết luận: Cũng do từ tâm mà ra cả. Có ý thức về văn hóa đúng đắn mới hiểu và nhìn được như vậy!

Có thể nói, L. Cadière là một trong những người đặt nền móng cho việc nghiên cứu Việt Nam đầu thế kỷ XX. Ông không chỉ nổi bật vì những gì nghiên cứu mà còn được biết đến nhờ một tấm lòng! Ít có người ngoại quốc nào có một tâm tình triu mến, thiện cảm với văn hóa, phong tục, với cả những vụn vặt hàng ngày, những thân thương qua việc thờ cúng, đạo giáo, nề nếp gia phong của người Việt như L. Cadière thời bấy giờ.

Dịch giả Đỗ Trinh Huệ khi nghiên cứu, biên dịch các bài viết của L. Cadière đã nói rằng: "Đọc công trình của ông, tôi thấy bóng dáng ông bà mình, cha mẹ mình, nguồn cội mình với tất cả vẻ đẹp nguyên sơ. Trong lúc dịch, tôi chợt nhớ đến câu nói của Phạm Quỳnh đại ý: Văn hóa Tây phương có thể làm cho văn hóa Việt Nam giàu thêm mà thôi chứ không thể thay thế được. Nếu đánh mất văn hóa, nghĩa là đánh mất linh hồn mình".

Văn hóa, tôn giáo, tín ngưỡng Việt Nam dưới nhãn quan học giả Léopold Cadière với độ dày 635 trang, bìa mềm, được xuất bản vào cuối năm 2006 tại Nxb. Thuận Hóa.

Xin trân trọng giới thiệu đến bạn đọc. □

PHẠM KHÁNH TRANG